

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан факультету

(назва факультету)

Прізвище, ініціали

проф. Савченко В.В.

(підпис)

«___» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(обов'язкової / вибіркової)

Філософія

спеціальності: 011 Освітні, педагогічні наук

освітнього ступеня: першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка

освітньої програми

шифр за навчальним планом

033 - філософія

Київ 2021

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми Філософія, затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «29»

листопада 2020 року, протокол № 6.

Розробники програми:

Мозгова Н.Г. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедрою філософії Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова;

Немчинов І.Г. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова;

Глушко Т.П. – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова;

Матюшко Б.К. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова.

Затверджено на засіданні кафедри Філософії

«23» серпня 2021 року, протокол № 14

Завідувач кафедри

(підпис)

Мозгова Н.Г..
(прізвище, ініціали)

I. Опис навчальної дисципліни

Шифр дисципліни ЗП 08

Загальні характеристики навчальної дисципліни	Навчальне навантаження з навчальної дисципліни	Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка (шифр, назва)	Кількість кредитів - 3 кредити ЄКТС	Методи навчання Лекції та семінарські заняття, проблемні групи, дискусії, виступи.
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки (код, назва)	Загальна кількість годин - 90 <i>Денна</i> <i>Заочна</i>	
Освітній ступінь першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (бакалавр/магістр)	Лекції:	
	<i>18</i> <i>6</i>	
Робоча	Семінарські (практичні) заняття:	
	<i>16</i> <i>2</i>	
Рік вивчення освітнього компоненту за навчальним планом	Лабораторні заняття:	Форми поточного контролю Контрольні роботи, виступи, дискусії
	<i>-</i> <i>-</i>	
Семестр	Самостійна робота:	
	<i>-</i> <i>-</i>	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 1 год. - самостійна робота: 2 год.	<i>56</i> <i>52</i>	Форма підсумкового контролю Екзамен (письмовий)
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:	
Мова навчання - українська	<i>1/1</i>	

Предмет вивчення навчальної дисципліни – це філософські проблеми та їх вчення в історичному розвитку та системно-теоретичному вигляді.

Міждисциплінарні зв'язки: логіка, риторика, релігієзнавство, етика, естетика, психологія, історія, соціологія, політологія, екологія, педагогіка та ін.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є ознайомленні з історико-філософськими і системно-теоретичними аспектами виникнення й розвитку філософської думки та формуванні цілісної концептуальної картини розуміння специфіки філософського світогляду.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Філософія» є з'ясувати і критично осмислити сутність філософування як складний, критичний, креативний, багатовекторний, творчий процес, з допомогою якого майбутні фахівці здатні розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сферах, які характеризовані невизначеністю й неоднозначністю.

II. Основні програмні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№з/п	Результати навчання	Компетентності
I модуль	Знати: - філософську термінологію і розуміти розмаїття і специфіку філософських дисциплін; - предмет, зміст та специфіку основних категорій давньосхідної та античної філософії;	Інтегральна: - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі наук (спеціальності, що здобувається) або у процесі навчання, що

	<ul style="list-style-type: none"> - особливості філософії Середніх віків і доби Відродження загалом та їх періодів і головних традицій зокрема; - основні ідеї філософії Нового часу в контексті розвитку світової філософії; - специфічні риси німецького мислення загалом та філософії зокрема; - основні етапи та характеристики історико-філософського процесу XIX - початку XXI ст.; - специфічні риси українського національного світогляду загалом та філософії зокрема. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів, формулювати аргументовані висновки, приймати рішення; - формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника; - застосовувати набуті знання у різних ситуаціях, виокремлювати значущі факти і формувати обгрунтовані висновки; - проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел; - аналізувати сучасні філософські проблеми крізь призму їх історичної генези; - використовувати основні ідеї філософії стародавнього Сходу, античності та Середніх віків та доби Відродження як теоретико-методологічні засади досліджень у власній спеціальності; - вживати здобутки новоєвропейської філософії у якості методології щодо власної спеціальності; - аналізувати ідеї німецьких філософів у контексті розвитку світової філософії; - застосовувати основні терміни, категорії та філософські класифікації сучасної філософії для аналізу соціально-культурних явищ та процесів минулого і сьогодення; - аналізувати ідеї українських мислителів у європейському та світовому контекстах; - використовувати здобутки українських мислителів як теоретико-методологічні засади досліджень у власній спеціальності. 	<p>передбачає застосування філософських теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>Загальні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; - здатність приймати обгрунтовані рішення; - здатність бути критичним і самокритичним; - здатність генерувати нові ідеї (креативність); - здатність діяти соціально відповідально та свідомо; - здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); - цінування та повага різноманітності та мультикультурності; - здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми. - здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел; - здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми; - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; - здатність формувати інтелектуальну культуру у сфері застосування методів та прийомів філософського діалогу. <p>Спеціальні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність виокремлювати специфіку філософського знання, виявляти та порівнювати особливості філософії як форми суспільної свідомості, роль філософії у формуванні європейської культури та формуванні толерантного ставлення до інших культур, зокрема цінності філософії для сучасної освіти; - здатність розуміти особливості філософії Середніх віків у християнській, мусульманській та юдейській традиціях; - здатність до інтерпретації гуманістичних ідей філософії доби Відродження в контексті сучасності; - здатність до розуміння ідейних джерел, особливостей зародження, становлення, розвитку та специфіки філософії Нового часу як часу зародження феномену сучасної науки; - здатність інтерпретувати інформацію щодо феноменів та явищ у сучасній філософії, усвідомлювати їх наслідки в сучасному житті людини; - здатність виявляти ідейні джерела, особливості зародження, становлення, розвиток та специфіку української філософської думки.
<p>II модуль</p>	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості предмету метафізики і онтології, проблематичне поле проблематики буття; - сутність предмету гносеології, межі і можливості пізнавального процесу, розрізнення гносеологічні і епістемологічні напрямки; - сучасні концепції філософії науки, їх 	<p>Спеціальні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність здійснювати компаративне дослідження проблематики буття; - здатність оперувати досвідами пізнавального процесу; - здатність використовувати основні знання гносеології, епістемології і філософії науки

<p>концептуальний і методологічний апарат;</p> <ul style="list-style-type: none"> - сучасні підходи пояснення фундаментальних закономірностей природних явищ у натурфілософських системах; - предмет та проблематику екологічної філософії, особливості й сучасні проблеми екологічного знання, світоглядні засади та перспективи екологічного активізму, тенденції розвитку економіки сталого світу; - сутність предмету філософської антропології, вихідні категорії філософської антропології, особливості проблематики філософської антропології; - предмет, функції, зміст та специфіку основних категорій соціальної філософії, а також сучасні напрями, проблеми та перспективи розвитку соціальної філософії; - основні поняття, вчення і концепції політичної філософії, сучасні проблеми та моделі розвитку політичної філософії. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності; - встановлювати діалог з різними професійними суб'єктами та групами; - дотримуватися етичних принципів професійної діяльності; - демонструвати здатність до адаптації та дії в новій ситуації, пов'язаній з роботою за фахом, вміння генерувати нові ідеї; - осмислювати підстави буттєвості людини, аналізувати метафізичні вчення мислителів різних епох; - аналізувати сучасні проблеми гносеології, епістемології та філософії науки на основі цілісного системного наукового світогляду; - відрізняти наукове знання від позанаукового; - пропонувати власну модель та філософську стратегію взаємовідносин людини та природи; - визначати специфіку філософсько-екологічного знання, особливості етапів його розвитку; аналізувати переваги та недоліки різних економічних підходів до природи; - аналізувати філософсько-антропологічні вчення, оперувати категоріями філософської антропології; - використовувати раціонально обгрунтовані знання про суспільство як саморозвинену систему; - застосовувати теоретичні знання політичної філософії щодо аналізу політичних подій сьогодення України і світу; - аналізувати ідеї філософів різних епох та напрямків щодо змісту та смислу історичного процесу <p>Інтегральна компетентність: Здатність до розв'язання професійно-педагогічних завдань, проблем у галузі педагогічно-дозвілєвої діяльності та рекреації, що передбачає застосування відповідних контекстних технологій, адаптованих теорій та педагогічних методів, характеризується невизначеністю</p>	<p>для вирішення проблем у міждисциплінарних дослідженнях;</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність свідомо ставитися до природи і використовувати поняттєвий апарат філософії природи як цілісної системи загальних законів природознавства; - здатність аналізувати та прогнозувати тенденції розвитку філософського знання про екологію та його вплив на розвиток суспільних процесів; - здатність осмислювати підстави людської особистості; - здатність демонструвати ефективність філософського аналізу соціуму та розкривати роль філософського знання у розв'язанні питань подальшого розвитку суспільства; - здатність реалізувати свої політичні права і обов'язки, критично осмислювати суспільно-політичні події сучасності, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. <p>ЗК1. Здатність усвідомлювати проблемне поле педагогіки, психології та філософії освіти.</p> <p>ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, національні цінності й досягнення суспільства на основі розуміння закономірностей розвитку культурно-освітньої галузі, педагогіки дозвілля, їхнього місця в загальній системі гуманітарного знання.</p> <p>ЗК3. Здатність використовувати управлінські технології, адекватні цілям соціально-культурної діяльності, техніку міжособистісної взаємодії з людьми різних вікових категорій.</p> <p>ФК2. Здатність розробляти педагогічно-дозвілєві програми для населення всіх вікових категорій.</p> <p>ФК4. Здатність до саморозвитку на основі рефлексії результатів професійної діяльності.</p>
---	--

<p>умов і вимог.</p> <p>ПРН 3. Уміти конструктивно розв'язувати професійні, проблемні завдання, здійснювати суб'єкт-суб'єктну, педагогічно доцільну, партнерську взаємодію на основі загальнолюдських цінностей, етики і моралі</p> <p>ПРН 5. Уміти застосовувати інноваційні методи та креативні освітні технології в процесі проведення комплексних педагогічно-рекреаційних заходів на основі полікультурного підходу, принципу солідарності поколінь.</p> <p>ПРН 10. Уміти проектувати культурно-освітній, педагогічно-дозвіллевий розвивальний простір з урахуванням результатів моніторингу</p>	
--	--

III. Тематичний план освітнього компоненту

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредитів ЄКТС 90 годин.

№ п/п	Назва модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	СРС
ЗМ 1. Історія філософії											
1.	Тема 1. Вступ до філософії. Історичні витoki філософування. Філософія стародавнього Сходу.	3	2	2		6		2	2		
2.	Тема 2. Історія західної філософії: премодерн.	3	2	2		6					
3.	Тема 3. Історія західної філософії: модерн.	3	2	2		6		2			
4.	Тема 4. Історія західної філософії: постмодерн.	3	2	1		5					
5.	Тема 5. Українська філософія.	3	1	1		5					
	Разом за змістовим модулем 1.	15	9	8		28		4	2		26
ЗМ 2. Теоретична та практична філософія											
6.	Тема 6. Проблематика буття (Онтологія, метафізика).	3	2	2		6					

7.	Тема 7. Проблематика знання (гносеологія, епістемологія, філософія й методологія науки).	3	2	2		6					
8.	Тема 8. Проблематика природи (натурфілософія, філософія екології).	3	2	2		6					
9.	Тема 9. Проблематика людини і суспільства (філософська антропологія, соціальна філософія, філософія історії, філософія політики).	3	2	1		5					
10.	Тема 10. Проблематика освіти й виховання (філософія освіти та філософія виховання).	3	1	1		5		2			
	Разом за змістовим модулем 2.	15	9	8		28		2			26
	Усього	30	18	16		56		6	2		52

IV. Зміст навчальної дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	<p style="text-align: center;"><u>Модуль I</u> Історія філософії</p> <p>Тема 1.1. Вступ до філософії. Історичні витоки філософування. Філософія стародавнього Сходу.</p> <p>Витоки філософування. Природа філософського знання. Світогляд і його історичні форми. Міф як духовна передумова виникнення філософії та світогляд первісної людини. Філософія як світоглядне знання. Людиновимірність предмета філософії. «Софійний» та «епістемний» способи філософування. Концепції походження філософії.</p> <p>Передумови виникнення філософії. Феномен філософування і його витоки (подив, сумнів, страждання, свобода, провина). Ознаки філософської проблеми. Філософія та історія філософії. Філософія в системі культури та освіти. Філософії як чинник формування критичного й креативного мислення майбутнього фахівця. Класичні проблеми, розділи і функції філософії.</p> <p>Філософія стародавнього Сходу. Філософська спадщина стародавньої Індії: Веди та Упанішади. Класичні та неklasичні даршани Індії. Філософія стародавнього Китаю: ідейні джерела й основні школи</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 7, 10, 26, 60, 63.</i></p> <p style="text-align: center;">Тема 1.2. Історія західної філософії: премодерн</p> <p>Філософія Античної доби. Гомер та Гесіод: між міфом та філософією. Сім мудреців Еллади. Натурфілософія досократиків. Атомістична школа (Левкіпп, Демокріт та інші) Антропологічний поворот: софісти та Сократ. Філософські системи Платона та Арістотеля. Стоїцизм та епікуреїзм як найвпливовіші течії еллінізму. Неоплатонізм як квінтесенція Античної філософії.</p> <p>Філософія Середніх віків. Апологетика як філософський захист християнства. Систематизація християнського вчення у східній і західній патристиці. Рання і середня схоластика. Проблеми буття, пізнання і мови (від Боеція до П'єра Абеляра). Мусульманський аристотелізм і юдейський неоплатонізм: головні представники, відкриття і діалог з європейською філософією. Феномен університету. Розквіт і занепад схоластики: від Томи Аквінського до Вільяма Оккама. Пізня середньовічна містика на Сході (Григорій Палама) і Заході Європи (Йоган Майстер Екхарт) як нове самоусвідомлення людини.</p> <p>Філософія Відродження. Принципи означення та основний зміст Гуманізм епохи Відродження (від Ф. Петрарки до Еразма Роттердамського). Етичні проблеми неоплатонізму (М. Фічіно, Миколай Кузанський) та аристотелізму (Помпонаці) доби Відродження. Реформаційні рухи М. Лютера і Ж. Кальвіна. Утопії Т. Мора і Т. Кампанелли. Філософські погляди Н.Макіавеллі та М. Монтеня. Натурфілософія як предтеча філософії Нового Часу.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 8, 9, 10, 12, 37, 51, 52, 53, 54, 55, 57.</i></p>	45	8

Тема 1.3. Історія західної філософії: модерн

Екстенсивний модерн. Місце філософії Нового часу в поступі європейської філософії. Тематична відмінність та зміна світоглядної парадигми премодерну й модерну. Основні напрями метафізики Нового часу: раціоналізм (Р.Декарт, Г.Ляйбніц, Б. Спіноза) і емпіризм (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Г'юм). Проблема методу і субстанції у філософії Нового часу. Основні риси доби Просвітництва XVII – XVIII ст. Специфіка Просвітництва в Англії, Франції та Німеччині. Французька революція як здійснення ідеалів Просвітництва.

Німецька філософія Нового часу. Ідейні та суспільні витoki німецької класичної філософії. Два періоди у творчості І. Канта: «докритичний» та «критичний». Категоричний імператив. Науковчення Й. Г. Фіхте. Філософія Ф.В.Й. Шеллінга. Система абсолютного ідеалізму і діалектика Г.В.Ф. Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фішербаха. «Молоде гегельянство» і марксизм. Криза класичного раціоналізму. «Філософія життя». А. Шопенгауер. Ф. Ніцше. Герменевтика В. фон Гумбольдта і його послідовників. Неокантіанство: Марбурзька та Баденська школи.

«Перший» позитивізм в філософії: О. Конт, Г. Спенсер, Дж. С. Міл. «Другий» позитивізм: Р. Авенаріус і Е. Мах. «Третій» позитивізм: Віденський гурток, Львівсько-Варшавська школа, Л. Вітгенштайн, Б. Рассел.

Інтенсивний модерн. Ірраціоналізм в філософії XIX ст.: екзистенціалізм С. К'єркегора, інтуїтивізм А. Бергсона та психоаналіз З. Фрейда, А. Адлера і К.Г. Юнга. Американська філософія XIX ст. Виникнення та основні ідеї прагматизму Ч. С. Пірса, В. Джемса і Дж. Дьюї. Головне завдання лінгвістичної теорії за Н. Хомським та Д.Р. Сьорлем. Концепція «інтенціональної настанови» Д. Деннета. «Аномальний монізм» Д. Девідсона. Феномен «філософського зомбі» Д. Чалмерса. «Лінгвістичний поворот» у філософії XX ст. Метод К.-О. Апеля. Американська аналітична філософія. Теорія наративу.

Відмова від лінійної моделі філософського процесу на користь плюралізму. Феноменологія Е. Гуссерля. Екзистенціалізм XX ст.: К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, Г. Марсель. Герменевтика М. Гайдеггера і Г.-Г. Гадамера. Персоналістська «революція» та неотомістська реставрація (Ж. Марітен, Е.Жильсон). Аналітична філософія. «Спростування ідеалізму» Дж. Е. Мура.

Рекомендовані інформаційні джерела: 7, 14, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 41, 48.

Тема 1.4. Історія західної філософії: постмодерн

Основи структуралізму Ф. де Соссюра й К. Леві-Строса, Ж.-П. Вернана, Ж. Дюмезіля, Р. Барта. Структурна семіотика Ю. Лотмана. Концепція структурного психоаналізу Ж. Лакана. Структуралістський конструктивізм П. Бурдьє. Генетичний структуралізм Л. Гольдмана. Обмеженість структуралізму та його критика П. Рікером. Криза репрезентації та теорія перекладу У. Еко. Еволюція від структуралізму до постструктуралізму: Ю. Крістева. Трансформація структури в серійність (П. Бульоз). Неопрагматизм Р. Рорті. Ф. Джеймісон: постмодернізм та марксизм. Провідні ідеї Ж. Дерріда, М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотара, Ж.Дельоза, А. Бадью, П. Вірільє, Ж. Бодріяра. Архітектура та постмодерн Ч.Дженкса. Критика індивідуалізму Ж. Ліповецьки. «Суспільство спектаклю» Гі Дебора. Анти-гуманізм Л. Альтюссера. Поп-філософія С. Жижека. Анти-філософія та контр-історія М. Онфре. Філософські реді-мейди Б. Гройса. Акторно-мережева теорія Б. Латура. Переоцінка гуманізму П. Слотердайком. Неолібералізм Н. Хомського. Глобалізація і неоколоніалізм за Дж. Рітцем та Н. Кляйн. Глобалізм З.

	<p>Баумана. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: 11, 13, 26, 30, 36, 47, 60, 61, 63.</i></p> <p>Тема 1.5. Українська філософія Загальні особливості світогляду українців. Проблема визначення: українська філософія і філософія в Україні. Дохристиянські і християнські джерела української філософської думки. Давньоруські книжники (Іларіон Київський, Нестор Літописець, Феодосій Печерський, Володимир Мономах, Кирило Туровський та інші) і їх твори. Українські гуманісти доби Відродження: Ю. Дрогобич, П. Русин, С. Оріховський-Роксолан та інші. Письменники-полемісти. Вчений гурток друкарні Києво-Печерської лаври. Філософія Нового часу і Просвітництва в Україні: Києво-Могилянська академія. Й. Кононович-Горбацький, І. Гізель, Ф. Прокопович. Г.С. Сковорода та інші. Філософія в Україні XIX ст.: духовно-академічний (В. Карпов, О. Новицький, Й. Міхневич, С. Гогоцький, П. Юркевич, П. Ліницький) і університетський (П. Лодій, О. Козлов, М. Грот, Г. Челпанов) напрями. Романтизм. Позауніверситетські мислителі. Філософські ідеї українських письменників. Філософія XX ст. в Україні та українській діаспорі. Філософія у сучасній Україні. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: 31, 32, 33, 38, 39, 40, 56, 59.</i></p>		
2.	<p>Модуль II. Теоретична та практична філософія Тема 2.1. Проблематика буття (Онтологія, метафізика) Особливість і неоднозначність предмету метафізики. Метафізика як думка про два світи. Співвідношення кінцевості і нескінченного. Витоки метафізичного знання. Подив і жах. Онтологія як зусилля проявити безумовність у слові. Різноманіття онтологій. Проблема існування загальних понять – універсалій. Номіналізм і реалізм. Історичні досвіди розуміння буття. Свобода і необхідність. Свобода і природа. Буття як ідея. Оригінал і копія. Симулякр. Буття як матерія та ідея. Простір і час. Річ, речовина і предмет. Душа і дух. Душа як предмет раціональної психології. Метафізика тілесності та духовності. Раціональна теологія. Ідея Бога. Постметафізичне мислення. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: 9, 11, 13, 16, 24, 29, 37, 41, 57, 63.</i></p> <p>Тема 2.2. Проблематика знання (гносеологія, епістемологія, філософія й методологія науки) Проблема пізнання. Пізнання і знання. Гносис і праксис в історії філософії. Межі і можливості людського пізнання. Гносеологія і епістемологія. Види знання за історичними формами світогляду. Критерії науковості. Моделі пізнавального процесу: раціоналізм, ірраціоналізм, емпіризм, містицизм. Позиції пізнання: гностицизм, агностицизм, скептицизм, інструменталізм, операціоналізм, конструктивізм, активізм, апріоризм, трансценденталізм, релятивізм, феноменалізм. Структурні складові пізнавального процесу: об'єкт, суб'єкт, мета, засоби, результат. Джерела, рівні та форми пізнання. Проблема істини. Істина і правда. Брехня і хиба. Предмет та розділи філософії науки. Суттєві ознаки науки. Еволюційні та революційні зміни у розвитку науки. Типи наукової раціональності. Філософія і наука: проблеми взаємозв'язку та взаємодії. Теоретичні моделі розвитку науки. Методологія наукового пізнання. Загальнонаукові</p>	45	8

методологічні принципи. Емпіричні та теоретичні методи наукового дослідження. Міждисциплінарні дослідження. Сучасні методологічні проекти.

Рекомендовані інформаційні джерела: 26, 27, 28, 30, 41, 45, 46, 50, 60, 61, 63.

Тема 2.3. Проблематика природи (натурфілософія, філософія екології)

Натурфілософія. Предмет та функції філософії екології. Діалектика взаємозв'язку суспільства та природи. Поняття та виміри «середовища існування». Глобалістика. Напрямки та концепції екологічної філософії ХХ – ХХІ століття. Екологія людини. Соціальна екологія. Глобальна екологія. Екофемінізм, глибинна екологія. Екологія і політика. Екологічна етика. Екогуманізм. Екологічний анархізм. Екологічна утопія в художній літературі та кіно: філософське підґрунтя. Економіка сталого розвитку, зелена економіка. Цикли споживання. Дизайн для сталого світу. Екологічно-філософські засади архітектури та урбаністики. Екологічне мислення. Екологічна картина світу.

Рекомендовані інформаційні джерела: 7, 13, 26, 58, 60, 63.

Тема 2.4. Проблематика людини і суспільства (філософська антропологія, соціальна філософія, філософія історії, філософія політики)

Філософська антропологія. Місце філософської антропології в структурі філософського знання. Природні та метафізичні виміри людини. Сутність та існування людини. Основні гіпотези антропогенезу. Досвід трансцендування. Людина і особистість. Призначення і унікальність людини. Ціннісні орієнтації особи. Життя та смерть людини як стимули розвитку релігійних та філософських проблем. Можливість – модус людського існування. Питання смислу людського буття. Сучасна людина в сучасній Україні. *Соціальна філософія.* Предмет та розділи соціальної філософії. Поняття суспільства та його структура. Суспільство і природа. Людина і суспільство. Типи суспільств. Сучасні соціально-філософські парадигми. Глобальні проблеми людства. Глобалізація. Мультикультуралізм. *Філософія історії.* Головні питання філософії історії. Християнська періодизація історії. Формаційний та цивілізаційний підходи: К. Маркс і О. Шпенглер. Сучасні періодизації історії: Д. Белл. В. Ростоу. О. Тоффлер. Проблема змісту історії. Тлумачення спрямування історії в античній думці. Християнське розуміння змісту та спрямованості історії. Хіліазм (мілленаризм). Есхатологія. Месіанізм. Філософія історії доби модерну. Філософія історії А. Тойнбі. Новітня філософія у пошуках змісту та спрямованості історії. «Філософська віра» К. Ясперса. Р. Арон як філософ історії. Ідея «кінця історії» Ф. Фукуями. Аналітична філософія історії: А. Данто. Наративна філософія історії: П. Рікер. Ф. Р. Анкерсміт. Г. Вайт. *Політична філософія.* Історія політичної філософії (від Стародавності до сьогодення). Основні поняття політичної філософії. Політична філософія та сучасні геополітичні процеси. Природа «політичного». Міждисциплінарні зв'язки політичної філософії з суспільними науками.

Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 13, 15, 21, 51, 53, 55, 62, 63.

Тема 2.5. Філософія освіти (філософія виховання)

Освіта, її ідейна суть і соціокультурне значення. Поняття філософії освіти, предмет і завдання. Структура сучасної філософії освіти. Філософія освіти як галузь сучасного філософського знання.

	<p>Освіта як чинник виховання особистості. Формування світоглядних засад особистості – основа освітянської діяльності. Система освіти як транслятор норм і цінностей буття сучасного суспільства.</p> <p>Виховання в первісному суспільстві. Перші школи як культурне явище ранніх цивілізацій. Соціокультурний феномен філософської школи Античності. Виховання громадянської мужності в діалогах Платона «Протагор», «Лахед», «Держава». Освіта як мистецтво: «Держава» Платона. Соціальне значення виховання: Арістотель, «Політика». Виховний аспект моральної філософії Луція Аннея Сенеки (самовиховання). Суть виховання згідно з теоретично-освітніми поглядами Марка Квінтіліана. Християнство й інститут освіти доби Середньовіччя. Філософсько-освітні погляди Блаженного Августина. Розвиток філософії освіти в добу європейського Відродження. Критика схоластичної науки й освіти Еразмом Роттердамським. Розвиток філософії освіти в добу Нового часу. Освіта й виховання у творах Яна Амоса Коменського. Філософська суть педагогічних поглядів Джона Лока. Філософсько-освітні й педагогічні ідеї Жан-Жака Руссо. Імануель Кант про педагогіку й виховання. Філософсько-освітня суть педагогічного методу Й.Г. Песталоцці. Вільгельм фон Гумбольдт «Про внутрішню та зовнішню організацію вищих навчальних закладів у Берліні». Філософія освіти ХХ ст. Освітні зміни за Джоном Д'юї. Університет як культурне явище і соціальний інститут у творах Макса Шелера, Карла Ясперса, Хосе Ортеги-І-Гассета. Франкфуртська школа і європейське Просвітництво. Теодор Адорно про освітню систему повоєнної Західної Німеччини.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 3, 4, 5, 6, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 34, 42, 44, 49, 64, 65.</i></p>	
--	--	--

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Зміст завдань до семінарських (практичних, лабораторних) занять

Модуль І. Історія філософії

Семінарське заняття 1. Вступ до філософії.

1. Що таке «Філософія»?
2. Місце філософії в структурі гуманітарного знання.
3. Головні напрямки філософії та їх особливості.
4. Специфіка філософської термінології.
5. Філософські запитання та відповіді.
6. Хто такий філософ?

Література (підручники):

1. Айдукевич К. Проблеми і напрями філософії. Теорія пізнання. Метафізика: Навчальний посібник / Відп. ред. проф. В. М. Вандишев / Пер. з польської О. М. Кобякова, В. М. Вандишева – К. : Освіта України, 2012. – 144 с.
2. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. Посібник / В. П. Андрущенко, Г. І. Волинка, Н. Г. Мозгова та ін. За ред. Г. І. Волинки. – К. : Каравела, 2009. – 368 с.
3. Основи філософських знань. – Що таке філософія? // Підручник за ред. Горlach М.І., Кремень В.Г., Ніколаєнко С.М., Требін М.П. та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 1028 с. (http://shron1.chtyvo.org.ua/Horlach_Mykola/Osnovy_filosofskykh_znan.pdf)

Перелік першоджерел для опрацювання та визначення питання «Що таке філософія?»

1. Адорно, Теодор. Актуальність філософії / «Схід», № 5 (157) вересень-жовтень 2018 р. К. 2018. С. 99-106. (https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno_Teodor/Aktualnist_filosofii.pdf?)
2. Адо П. Философия до философии / П. Адо // Что такое антическая философия? — М: Издательство гуманитарной литературы, 1999. — 320 с. // (http://platona.net/load/knigi_po_filosofii/istorija_antichnaja/ado_p_chno_takoe_antichnaja_filosofija/7-1-0-4074)
3. Бадью А. Вопросы // Манифест философии (http://platona.net/load/knigi_po_filosofii/personalizm/gildebrand_ditrikh_chno_takoe_filosofija/73-1-0-1160)
4. Боецій. Розрада від філософії. Переклад з латини Андрія Содомори. Львів: Априорі. 2020. 208 с.
5. Библера В.С. «Что есть философия?!» (<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Bibler.htm>)
6. Гильдебранд Д. Философский метод / Д. фон Гильдебранд // Что такое философия? // (http://platona.net/load/knigi_po_filosofii/personalizm/gildebrand_ditrikh_chno_takoe_filosofija/73-1-0-1160)
7. Гильдебранд, Дітріх фон. Що таке філософія? / Пер. з англ. Ю. Підлісний. Львів: Колесо, 2008. 244 с. (<https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Hil-debrand-D.-SHCHO-take-filosofija.pdf>)
8. Попович М. Що таке філософія? / М. Попович // Філософська думка. 2006. № 1. С.3-24.
9. Ортега-і-Гасет, Хосе. Кант. (Роздуми до роковин) // Вибрані твори. К.: Основи, 1994. 424 с. (http://ae-lib.org.ua/phil_XX.htm)
10. Ортега-і-Гасет, Хосе. Чиста філософія. (Додаток до моїх нотаток про Канта) // Вибрані твори. К.: Основи, 1994. — 424 с. (http://ae-lib.org.ua/phil_XX.htm)
11. Хайдеггер М. Что это такое — философия? // Вопросы философии. — 1993, № 8, - С. 113-123. (<http://ec-dejavu.ru/p/Philosophy.html>)
12. Ясперс К. Что такое философия? // И. Герман // Что такое философия: Карл Ясперс о знании всех знаний и искусстве всех искусств (<https://theoryandpractice.ru/posts/8107-iaspers>)

Семінарське заняття 2. Історія західної філософії: премодерн

1. Поняття громадянської мужності у Платонових діалогах «Протагор», «Лахед», «Держава».
2. Любов як втілення прагнення до прекрасного (діалоги «Лісід», «Федр», «Бенкет»).
3. Суть та соціальне значення «мистецтва» в діалогах «Іон», «Держава», «Теетет».
4. Проблема тиранічної влади (діалоги «Горгій», «Держава»).
5. Платонове вчення про душу (діалоги «Федр», «Федон», «Держава»).
6. Суть та значення «мистецтва» у творах Аристотеля «Нікомахова етика», «Поетика», «Політика».
7. Вчення Аристотеля про душу («Нікомахова етика», «Про душу», «Політика»).
8. Диференціація гілок влади як втілення справедливого політичного врядування (Платон «Політика»).
9. Плекання громадянських чеснот як умова здійснення добродісного соціального устрою (Платон «Політика»).
10. Особливості Епікурового вчення про людське «задоволення».
11. Антропологічна складова натурфілософської поеми Тіта Лукреція Кара «Про природу речей».
12. Моральна філософія Луція Аннея Сенеки («Моральні листи до Луцилія»).
13. Антропологічний аспект філософії Епіктета («Енхейридїон і Фрагменти»).
14. Суть стоїчного ідеалу у творі Марка Аврелія «Наодинці з собою».

15. Проблема людської волі у творі бл. Августина «Про свободу волі».
16. Суть життєвого досвіду та людської пам'яті у книжці бл. Августина «Сповідь».
17. Позиція Северина Боеція щодо людського блага та щастя у творі «Розрада від філософії».
18. Тема людської долі у творі П'єра Абеляра «Історія моїх страждань».
19. Філософсько-антропологічні позиції П'єра Абеляра («Етика або пізнай самого себе»).
20. Гнесеологічний аспект твору Ніколая Кузанського «Апологія вченого незнання».
21. Ренесансова точка зору на свободу волі в роботі Лоренцо Валли «Про свободу волі». Моральна філософія Лоренца Валли («Про істине і хибне благо»).
22. Мораль політичного діяча доби Відродження в роботі Нікколо Мак'явеллі «Державець».
23. Тематика критики філософом-гуманістом суспільних та людських недоліків у творі Еразма Роттердамського «Похвала глупоті».
24. Підстави виникнення людської ворожнечі у творі Еразма Роттердамського «Скарга миру».
25. Проблема людської свободи в роботі Еразма Роттердамського «Діатриба, або міркування про свободу волі».
26. Ренесансовий нестоїцизм Мішеля де Монтеня («Проби»).
27. Соціокультурний устрій острова Утопії, відповідно до твору Томаса Мора «Утопія».
28. Культурні засади співжиття людей в «утопії» Томмазо Кампанелли «Місто Сонця».

Основна література

1. Абеляр П. Теологические трактаты. М., 1995. - С.5-49, 311-411.
2. Августин. Энхиридион или О вере, надежде и любви. К., 1996.
3. Арістотель. Нікомахова етика. К.: «Аквілон-плюс», 2002. («Чтиво – електронна бібліотека»)
4. Арістотель. Політика. К.: Основи, 2003. («Чтиво – електронна бібліотека»)
5. Арістотель. Поетика. К.: Мистецтво, 1968. («Чтиво – електронна бібліотека»)
6. Арістотель. Сочинения в 4-х томах. Серия «Философское наследие». М.: Мысль, 1976-1982.
7. Валла Л. Об истинном и ложном благе. О свободе воли. М., 1989. С.267-290.
8. Епіктет. Енхейридіон і Фрагменти. Буенос-Айрес: Вид. Юліана Середняка, 1977. С. 103. («Чтиво – електронна бібліотека»)
9. Эпиктет. В чем наше благо? Избранные мысли римского мудреца. М.: 1904.
10. Епікур. Лист до Геродота // Читанка з філософії. К.: Довіра, 1992. – Т.1: Філософія стародавнього світу. С. 176 – 181. («Чтиво – електронна бібліотека»)
11. Эпикур. Письма. Главные мысли // Тит Лукреций Кар. О природе вещей. – М.: 1983. – С. 292 – 378.
12. Лукрецій Тит Кар. Про природу речей. К.: Дніпро, 1988. (сайт «ae-lib.org.ua»)
13. Марк Аврелій. Наодинці з собою. Л.: Літопис, 2007. («Чтиво – електронна бібліотека»)
14. Мор Т. Утопія, Кампанелла Т. Місто сонця. – К., 1988. («Чтиво – електронна бібліотека»)
15. Ориген. О началах. – М., 1993. С.47-77, 174-256.
16. Платон. Діалоги. К.: Основи, 1999. («Чтиво – електронна бібліотека»)
17. Платон. Держава. К.: Основи, 2000. («Чтиво – електронна бібліотека»)
18. Платон. Бенкет. Л.: Видавництво УКУ, 2006. («Чтиво – електронна бібліотека»)
19. Платон. Диалоги. Серия «Антология мысли». - М.: Эксмо, 2007. (або - «Философское наследие»)
20. Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія. К.: Основи, 1999. (сайт «ae-lib.org.ua»)
21. Тертуліан. Избранные сочинения. - М., 1994.
22. Тит Лукрецій Кар. Про природу речей // Микола Зеров. К.: Дніпро, 1988. («Чтиво – електронна бібліотека») (сайт «ae-lib.org.ua»)

Додаткова література

1. Виндельбанд Вильгельм. Платон. // Избранное. Дух и история. М.: Юристъ, 1995.
2. Вернан Ж.-П. Происхождение древнегреческой мысли. М.: Прогресс, 1988.
3. История философии в кратком изложении. Пер. с чеш. И. И. Богута. М.: Мысль, 1995. 590 с.
4. Лосев А. Ф. Тахо-Годи А. А. Платон. Аристотель. // Серия ЖЗЛ. – М.: Молодая гвардия, 1960.
5. Лосев А.Ф. Комментарии к диалогам Платона. - К.: PSYLIB, 2005.
6. Рассел Бертран. «Історія західної філософії». К. Основи, 1994.
7. Читанка з філософії. У 6-ти книгах, книга 1. Філософія стародавнього світу. К.: ДОВІРА, 1992.
8. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002.

Семінарське заняття 3. Історія західної філософії: модерн

1. Ф.Бекон: про три шляхи пізнання та ідоли людського розуму.
2. Соціально-політичний ідеал Ф.Бекона. «Нова Атлантида».
3. Вчення про метод Р. Декарта.
4. Сумнів у філософії Р.Декарта.
5. Т.Гоббс про походження держави й суспільства. «Левіафан».
6. Вчення про досвід в філософській системі Д.Локка. «Табула раса».
7. К.Гельвецій про природу людини.
8. Теорія «природного стану людини» Ж.-Ж.Руссо і його вчення про походження держави.
9. Вольтер і Руссо про сутність історичного процесу.
10. Філософія історії Гердера.
11. Основне питання та структура «Критики чистого розуму» І.Канта.
12. Вчення І.Канта про апріорні форми споглядання.
13. Антиномії чистого розуму та їх філософське значення.
14. Категоричний імператив і принцип автономії волі в практичній філософії І.Канта.
15. Практична філософія Й.Г.Фіхте.
16. Проблема свободи в філософії Ф.В.Й.Шеллінга.
17. Предмет і місце «Феноменології духу» в системі абсолютного ідеалізму Гегеля.
18. Інтерпретація світу як «волі й уявлення» в філософії А.Шопенгауера.
19. Філософія життя Ф.Ніцше і поняття «волі до влади».
20. Вчення Ф.Ніцше про «надлюдину».

Основна література

1. Бэкон Френсис. Сочинения в 2 т., Т.2. - М.: Мысль, 1978. – (Филос.насл.)
2. Декарт Рене. Сочинения в 2 т., Т. 1. — М.: Мысль, 1989. – (Филос. наследие).
3. Декарт Рене. Метафізичні роздуми. К.: Юніверс, 2000.
4. Гегель Георг Вильгельм Фридрих. Работы разных лет в 2 томах, Т. 1. М.: Мысль, 1970. - (Филос. насл.)
5. Гоббс Томас. Сочинения в 2 т., Т.1. М.: Мысль, 1989. - (Филос. насл.)
6. Кант Иммануил. Сочинения в 6 т., Т.4 (ч. 2). М.: Мысль, 1965. - (Филос. насл.)
7. Лейбниц Г.В. Сочинения в 4 т., Т.4. М.: Мысль, 1989. - (Филос. насл.)
8. Локк Джон. Сочинения в 3 т., Т.3. М.: Мысль, 1988. - (Филос. насл.)
9. Мислителі німецького романтизму. Ів. Франківськ, Лілея – НВ, 2003.
10. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. К.: Основи, 1993.
11. Ницше Ф. Сочинения: В 2-х т. М., 1990. - Т.2. С.5-237.
12. Паскаль Блез. Думки. – К.: Дух і літера, 2009.
13. Руссо Жан-Жак. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. К. Port-Royal, 2001.
14. Спіноза Бенедикт. Теологічно-політичний трактат. К.: Основи, 2003.

15. Шеллинг Фридрих Вильгельм Йозеф. Сочинения в 2 т., Т.2. - М.: Мысль, 1989. - (Филос. насл.)
16. Шопенгауэр А. Собрание сочинений. Т.1. Мир как воля и представление. М., 1992. - С.53-127.
17. Шопенгауэр А. Свобода воли и нравственность. М., 1992. С.46-92.
18. Фейербах Людвиг. Избранные философские произведения в 2 т, Т. 1. М.: Гос. изд. полит. лит., 1955.

Додаткова література

1. Асмус В.Ф. Декарт. М., 1956.
2. Асмус В.Ф. Иммануил Кант. М., 1973.
3. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV-XVII ст. К., 1994.
4. Мамардашвили М. Картезианские медитации. М., 1993. С.32-79, 120-145, 188-212.
5. Соколов В.В. Европейская философия XV-XVII вв. М., 1984.
6. Хесле В. Гении философии Нового времени. М., 1992.
7. Заиченко Г.А. Джон Локк. М., 1973.
8. Кузнецов В.Н. Вольтер. М., 1978.
9. Кузнецов В.Н., Мееровский Б.В., Грязнов А.Ф. Западноевропейская философия XVIII века. М., 1986.
10. Момджян Х.Р. Французское просвещение XVIII века. М., 1983.
11. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Кн.3. СПб., 1994. - С.477-559.
12. Філософія: курс лекцій /під ред. І.В.Бичко/. К., 1994. С.16-324.

Семінарське заняття 4. Історія західної філософії: постмодерн

1. Формування структурної методології у працях К.Леві-Строса. Що таке «структура»?
2. Критика класичного структуралізму теоретиками постструктуралізму.
3. «Постмодерний стан» Ф.Ліотара.
4. Поняття «епістеми» М.Фуко.
5. Засадничі принципи деконструктивізму Ж. Дерріда.
6. Точки перетину та універсальні/відмінні риси літературного Постмодерну/Постмодерну в літературі та Постмодерну в філософії.
7. Постмодерн в пошуках смислів.

Основана література:

1. Делез Ж. Логика смысла. М., 1995. С.68-73, 89-107, 218-233.
2. Деррида Ж. Эссе об имени. М., 1998.
3. Леві-Строс К. Первобытное мышление. М., 1994. С.337-355.
4. Лиотар Ф. Постмодерное состояние. М., 1998.
5. Фуко М. Археология знания. К., 1996. С.23-51, 73-81, 135-149.
6. Фуко М. Слова и вещи. СПб., 1994. С.54-81, 325-361.

Додаткова література

1. Автономова Н.С. Эпистемологическая концепция М.Фуко и ее эволюция // Французская философия сегодня. М., 1989. С.45-64.
2. Енциклопедія постмодернізму. За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. Віктор Шовкун. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2003. 503 с.
3. Ильин И.П. Постмодернизм: от истоков до конца столетия. М., 1998.
4. Ильин И.П. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. М., 1996.
5. Рикер П. Конфликт интерпретаций. М., 1995. С.44-83, 137-152.
6. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей. К., 1998. С.191-193, 197-199, 424-425, 490-501.
7. Соболев О.М. Постмодерн і майбутнє філософії. К., 1997.
8. Философия эпохи постмодерна. Минск, 1996.

9. Эко У. Отсутствующая структура. СПб., 1998. С.266-274, 293-299, 348-366.

Семінарське заняття 5. Українська філософія

1. Історія української філософії: об'єкт та предмет дослідження, періодизація.
2. Передумови виникнення та джерела формування філософської думки Давньої Русі. Питання пізнання, натурфілософії, антропології, аксіології у філософській культурі Давньої Русі.
3. Філософська проблематика епохи Відродження в Україні: її сутність та особливості.
4. Острозький культурно-освітній центр та його значення в духовному житті України.
5. Філософські погляди Івана Вишенського.
6. Зміст та спрямованість філософських курсів професорів Києво-Могилянської академії. Філософія Г. Сковороди в контексті українського бароко.
7. Ідейний зміст програмних документів Кирило-Мефодіївського братства.
8. Філософські і суспільно-політичні погляди Т. Шевченка.
9. Шеллінгіанство і натурфілософія Д. Велланського.
10. О. Новицький про предмет і завдання філософії, механізми її розвитку.
11. С. Гогоцький як історик філософії.
12. Філософії серця П. Юркевича і критика ним антропологічного матеріалізму.
13. Соціал-федералізм М. Драгоманова як засіб вирішення соціального та національного питання і руху до європейської цивілізованої України.
14. Питання історичного поступу в творчості Івана Франка.
15. Д. Чижевський про національне і загальнолюдське в культурі і філософії.
16. Інтегральний націоналізм Д. Донцова.
17. Ідеї державотворення та філософії історії В. Липинського.
18. Конкордизм В. Винниченка.
19. Ідеї київської світоглядногносеологічної школи (П.В.Копнін, В.І.Шинкарук)

Основна література

1. Донцов Д. Націоналізм. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 482–487.
2. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 429–435.
3. Дрогобич Ю. Вступ до книги «Прогностична оцінка 1483 року». Ю.О. Федів, Н.Г. Мозгова. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 95–96.
4. Горський В. Історія української філософії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.С. Горський, К.В. Кислюк. К. : Либідь, 2004. – 485 с.
5. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 40–47.
6. Історія української філософії: Хрестоматія: у 2-х томах. Том перший [для студентів філософських спеціальностей ВНЗ]. Видання друге, перероблене та доповнене. Укладач Андрій Бурий. Дрогобич: Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2015. 447 с.
7. Історія української філософії: Хрестоматія: у 2-х томах. Том другий [для студентів філософських спеціальностей ВНЗ]. Видання друге, перероблене та доповнене. Укладач Андрій Бурий. Дрогобич: Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2015. 541 с.
8. Петрушенко В. Філософія: вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії : навчальний посібник / Віктор Петрушенко. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 594 с.
9. Сковорода Г. Розмова про істинне щастя / Г.С. Сковорода ; пер. укр. мовою, примітки В.О. Шевчука. Харків: Прапор, 2002. 270 с.

10. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. 512 с.

Додаткова література

1. Губерський Л.В. Філософія // підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: Фоліо. 2013. 510 с.
2. Кримський С. Під сигнатурою Софії / Сергій Кримський. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 367 с.

Модуль II. Теоретична та практична філософія

Семінарське заняття 6. Проблематика буття (Онтологія, метафізика)

1. Характер онтологічних і метафізичних проблем.
2. Історичний розвиток метафізичної проблематики.
3. Поняття «буття» і проблема предметного самовизначення філософії.
4. Класичні античні реалізації онтологікометафізичного руху мислення.
5. Онтологічне відкриття Платона.
6. Онтологічні основи вчення Арістотеля.
7. Метафізична складова теології християнства.
8. Онтологія творіння (Кузанський Миколай).
9. Онтологія і метафізика доби європейського Нового часу.
10. Метафізичні підстави раціоналізму (Рене Декарт).
11. Метафізична складова онтологій Бенедикта Спінози та Г. Ляйбніца.
12. Стан метафізики за Імануелем Кантом.
13. Філософема трансцендентального суб'єкта.
14. Онтологічна складова Абсолютного ідеалізму Г. Гегеля.
15. Феноменологічна стратегія в онтології.
16. Фундаментальна онтологія М. Гайдегера.
17. Сучасні метаморфози онтології і метафізики.

Основна література

1. Арістотель. Метафізика. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. Упоряд. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Г.М. Кушнір. 2018. С. 26–30.
2. Бодрійяр Ж. Симуляція і симулякри. Пер. з фр. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2004. 230 с.
3. Гайдегер М. Дорогою до мови. Пер. з нім. Володимир Кам'янець. Львів: Літопис. 2007. 232 с.
4. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. Пер. з нім. Петро Тарашук. Харків: Фоліо. 2019. 480 с.
5. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Пер. з фр. З. Борисюк. Київ: Юніверс. 2000. 304 с. (Серія «Філософська думка»).
6. Ібн Сіна. Книга спасіння: Логіка. Фізика. Метафізика. Переклад з арабської Михайла Якубовича. Київ: Темпора. 2020. 592 с.
7. Кант І. Критика чистого розуму. Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. Київ: Юніверс. 2000. 504 с. Парад. тит. арк. нім. (Серія «Філософська думка»).
8. Петрушенко В.Л. Філософія знання: онтологія, епістемологія, аксіологія. Львів: Ахілл. 2005. 320 с.
9. Платон. Держава. Пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи. 2000. 355 с.
10. Тома Аквінський. Компендіум теології. Київ: Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського. 2011. 424 с.

Додаткова література

1. Історія філософії. Словник. За заг. ред. д. ф. н., проф. В. Ярошовця. 2-е вид., перероб. Київ: Знання України. 2012. 1087 с.
2. Пашук А.І. Нариси з історії філософії Середніх віків. Академічний курс: Підручник. Київ: Ін Юре. 2007. 712 с.
3. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). За наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал». 2018. 184 с.

Семінарське заняття 7. Проблематика знання (гносеологія, епістемологія, філософія й методологія науки)

1. Пізнання як предмет філософського аналізу.
2. Природа знання, його джерела та межі.
3. Особливості наукового знання. Позанаукові форми знання.
4. Етапи розвитку наукового знання.
5. Теорія пізнання Античної філософії: проблема знання і гадки; знання і хиби.
6. Проблеми теорії пізнання у філософії Середньовіччя та Відродження: знання, переконання, віра та авторитет.
7. Сенсуалізм та емпіризм у філософії Нового часу: сприйняття як джерело та різновид знання
8. Мислення як проблема раціоналістичної теорії пізнання.
9. Класичний ідеал раціональності. Пізнання та діяльність.
10. Проблема пізнання у німецькій класичній філософії.
11. Проблема зв'язку пізнання та практики у марксизмі та неомарксизмі.
12. Шлях від позитивізму та неопозитивізму: філософія ХІХ — поч. ХХ ст. Сцієнтизм.
13. Постпозитивізм на шляху аналізу проблем пізнання.
14. Гносеологічні ідеї у неокантіанстві та феноменології.
15. Феноменолого-герменевтична програма у другій пол. ХХ ст.
16. Основні форми наукового знання. Наукова теорія.
17. Проблема істини у пізнанні. Методи наукового пізнання.
18. Наукові революції та зміна ідеалів наукового пізнання.

Основна література

1. Адорно Теодор, Хоркхаймер Макс. Диалектика Просвещения, философские фрагменты. М., С.-П. : «Медиум», «Ювента», 1997. 310 с.
2. Бэкон Ф. Новый Органон. Сочинения в 2-х т. Т. 2. 2-е, испр. и доп. изд. Сост., общ. ред. и вступ. ст. А.Л. Субботина. Москва: Мысль. 1972. С. 7 – 214. (Серия «Философское наследие»).
3. Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження. Київ: Основи. 1995. 311 с.
4. Гайдегер М. Дорогою до мови. Пер. з нім. Володимир Кам'янець. Львів: Літопис. 2007. 232 с.
5. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. Пер. з нім. Петро Тарашук. Харків: Фоліо. 2019. 480 с.
6. Гусерль Е. Досвід і судження. Дослідження генеалогії логіки /Пер. з нім. В. Кебуладзе. Київ: ППС-2002, 2009. 356 с.
7. Гадамер Г.Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики: в 2 т. Т.1. Пер. з нім. О. Мокровольський. Київ: Юніверс. 2001. 459 с. (Серія «Філософська думка»).
8. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Пер. з фр. З. Борисюк. Київ: Юніверс. 2000. 304 с. (Серія «Філософська думка»).
9. Дерріда Ж. Письмо та відмінність. Пер. з фр. В. Шовкуна. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2004. 602 с.
10. Кант І. Критика чистого розуму. Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. Київ: Юніверс. 2000. 504 с. Парад. тит. арк. нім. (Серія «Філософська думка»).

11. Кузь О.М., Чешко В.Ф. Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 172 с.
12. Кун Т. Структура наукових революцій. Пер. О. Васильєв. Київ: Port-Royal. 2001. 226 с.
13. Лок Дж. Розвідка про людське розуміння. У 4 кн. Кн. 1: Про неприродженість принципів та ідей. Пер. з англ. Наталка Бордукова. Харків: Акта. 2002. 152 с.
14. Петрушенко В.Л. Філософія знання: онтологія, епістемологія, аксіологія. Львів: Ахілл. 2005. 320 с.
15. Пінкер С. Просвітництво сьогодні. Аргументи на користь розуму, науки та прогресу. Пер. з англ. О. Любенко. Київ: Наш формат. 2019. 560 с.
16. Платон. Держава. Пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи. 2000. 355 с.
17. Флек Л. Як постає та розвивається науковий факт. Вступ про вчення про мисленнєвий стиль і мисленнєвий колектив. Чернівці: Книги-XXI. 2019. 206 с.
18. Фуко М. Археологія знання. Пер. з фр. В. Шовкуна. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2003. 326 с.

Додаткова література

1. Історія філософії. Словник. За заг. ред. д. ф. н., проф. В. Ярошовця. 2-е вид., перероб. Київ: Знання України. 2012. 1087 с.
2. Пашук А.І. Нариси з історії філософії Середніх віків. Академічний курс: Підручник. Київ: Ін Юре. 2007. 712 с.
3. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). За наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал». 2018. 184 с.

Семінарське заняття 8. Проблематика природи (натурфілософія, філософія екології)

1. Людина і природа: філософсько-екологічний вимір.
2. Взаємодія суспільства та природи в їхньому історичному розвитку.
3. Природа як об'єкт пізнання. Взаємини «людина – природа» та їхні форми.
4. Біосфера як царина взаємодії суспільства та природи.
5. Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку: натурфілософський вимір.
6. Природа як сукупність об'єктивних умов існування людства. Вплив природного довкілля на людину.
7. Довкілля природне і антропне. Роль природного довкілля у формуванні етносу.
8. Природа як цінність. Етичні засади ставлення людини до природи.
9. Філософсько-світоглядні аспекти екологічної свідомості, виховання і культури.
10. Духовне відродження і моральне очищення як основні чинники гармонізації людини з природою та виходу людства з екологічної кризи.

Основна література

1. Адорно Теодор, Хоркхаймер Макс. Диалектика Просвещения, философские фрагменты. М., С.-П. : «Медиум», «Ювента», 1997. 310 с.
2. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинка. 2-е вид., стереотип. Київ: Каравела. 2011. 358 с. (Серія «Українська книга»).
3. Єрмоленко А. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи: Монографія. Київ: Лібра. 2010. 416 с.
4. Торо Г.Д. Волден, або Життя в лісах // пер. з англ. Ярослава Стріха. Київ: Темпора. 2020. 432 с.
4. Берегова Г.Д. Глибинна екологія в системі філософського знання. Практична філософія. 2019. № 4 (74). С. 15–21.

Додаткова література

1. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Т. 1. Пер. з франц. 2-е вид. Київ: Дух і літера. 2011. 576 с.
2. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. 512 с.
3. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). За наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал». 2018. 184 с.

Семінарське заняття 9. Проблематика людини і суспільства (філософська антропологія, соціальна філософія, філософія історії, філософія політики)

1. Філософські, релігійні й наукові уявлення про людину.
2. Зародження філософського вчення про людину в античній філософії.
3. Уявлення про людину в іудейсько-християнській духовній традиції.
4. Християнські зорієнтована філософська антропологія.
5. Відродження, Реформація, Просвітництво: нові матриці людського існування.
6. Антропологічна тематика в німецькій класичній та некласичній філософії.
7. Марксистська традиція у вирішенні проблем людини.
8. Антропологічні проблеми в екзистенціалістській філософії. Психоемпірична антропологія.
9. Сцієнтистські уявлення про людину. Людина як результат природної еволюції.
10. Становище людини й активне життя. Праця і природність людини.
11. Матеріальні засади розвитку суспільства. Духовне життя суспільства.
12. Філософський аналіз суспільства. Категорії соціальної філософії.
13. Діяльність як спосіб існування соціального. Суспільство як система та життєдіяльність людини.
14. Особистість у вимірах філософсько-історичного аналізу.
15. Парадигми осягнення історії.
16. Історичний час і простір. Теорії історичного кругообігу.
17. Епохи, цивілізації, культури. Проблема історичного поступу.
18. Історичний поступ та його періоди. Природа, історія, космічні ритми буття.
19. Політична система суспільства.
20. держава, право, громадянське суспільство із соціально-філософських позицій.
21. Цивілізаційні функції держави. держава як базовий інститут політичної системи.
22. Сутність, структура та функції політичної системи.
23. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи.

Основна література

1. Адорно Теодор, Хоркхаймер Макс. Діалектика Просвещения, философские фрагменты. М., С.-П. : «Медиум», «Ювента», 1997. 310 с.
2. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн. для вищ. навч. закл. Вид. 4-те, випр. та доп. Київ: Юрінком Інтер. 2016. 552 с.
3. Арістотель. Політика. Пер. О. Кислюка. К.: ОСНОВИ, 2003: 239.
4. Боецій. Розрада від філософії. Переклад з латини Андрія Содомори. Львів: Априорі. 2020. 208 с.
5. Енаф М. Ціна істини: дар, гроші, філософія. Київ: Дух і Літера. 2019. 512 с.
6. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. Пер. з нім. Петро Таращук. Харків: Фоліо. 2019. 480 с.
7. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Пер. з фр. З. Борисюк. Київ: Юніверс. 2000. 304 с. (Серія «Філософська думка»).
8. Кант І. Критика чистого розуму. Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. Київ: Юніверс. 2000. 504 с. Парад. тит. арк. нім. (Серія «Філософська думка»).
9. Кляйн Н. Nologo. Люди против брэндов. Москва: Добрая книга. 2008. 624 с.

10. Лок Дж. Розвідка про людське розуміння. У 4 кн. Кн. 1: Про неприродженість принципів та ідей. Пер. з англ. Наталка Бордукова. Харків: Акта. 2002. 152 с.
11. Платон. Держава. Пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи. 2000. 355 с.
12. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. К.: Основи, 1993.
13. Ницше Ф. Сочинения: В 2-х т. М., 1990. - Т.2. С.5-237.
14. Паскаль Блез. Думки. – К.: Дух і літера, 2009.
15. Ранні Отці Церкви: Антологія. Ред. Марія Горяча. Львів: Видавництво Українського католицького університету. 2015. 512 с.
16. Роттердамський Еразм. Похвала глупоті. К. Дніпро, 1981. 165 с. Руссо Жан-Жак. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. К. Port-Royal, 2001.
19. Руссо Жан-Жак. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. К. Port-Royal, 2001.
20. Святий Августин. Сповідь. Переклад В.С. Бойка, передмова і примітки П.О. Ніколова. Харків: Фоліо. 2012. 346 с.
17. Сенека. Моральні листи до Луцілія. 2-е вид. Київ: Основи. 1999. 608 с.
18. Сковорода Г.С. Потоп зміїний. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 170–188.
19. Спіноза Бенедикт. Теологічно-політичний трактат. К.: Основи, 2003.
20. Тома Аквінський. Компендіум теології. Київ: Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського. 2011. 424 с.
21. Шеллинг Фридрих Вильгельм Йозеф. Сочинения в 2 т., Т.2. М.: Мысль, 1989. – (Филос. насл.)
22. Шопенгауэр А. Свобода воли и нравственность. М., 1992. С.46-92.
23. Фейербах Людвиг. Избранные философские произведения в 2 т, Т. 1. М.: Гос. изд. полит. лит., 1955.
24. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. Львів: Кальварія. 2005. 380 с.

Додаткова література

1. Бойченко І.В., Горлач М.І. Філософія історії. Харків: Прапор. 2006. 656 с.
2. Історія філософії. Словник. За заг. ред. д. ф. н., проф. В. Ярошовця. 2-е вид., перероб. Київ: Знання України. 2012. 1087 с.
3. Пашук А.І. Нариси з історії філософії Середніх віків. Академічний курс: Підручник. Київ: Ін Юре. 2007. 712 с.
4. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). За наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал». 2018. 184 с.

Семінарське заняття 10. *Проблематика освіти й виховання (філософія освіти та філософія виховання)*

1. Освіта як особисте мистецтво певної людини в діалозі Платона «Держава».
2. Соціальне значення виховання у творі Аристотеля «Політика».
3. Виховний аспект моральної філософії Луція Аннея Сенеки («Моральні листи до Луцілія»).
4. Суть виховання згідно з педагогічними освітніми поглядами Марка Квінтіліана («Про виховання оратора»).
5. Філософсько-освітні погляди Блаженного Августина у творі «Про порядок».
6. Критика схоластичної науки у творі Еразма Роттердамського «Похвала глупоті».
7. Твір Мішеля де Монтеня «Про виховання дітей». (Перша кн. «Проби»)
8. Зв'язок виховання та освіти в роботі Яна Амоса Коменського «Велика Дидактика».
9. Суть освітніх поглядів Джона Лока («Думки про виховання», «Що вивчати джентльмену»).
10. Педагогічні ідеї Жан-Жака Руссо у творі «Еміль, або Про виховання».
11. Імануель Кант про педагогіку й виховання.
12. Філософсько-освітня суть педагогічного методу Й.Г. Песталоцці.

13. Університетська освіта у творі Вільгельма фон Гумбольдта «Про внутрішню та зовнішню організацію вищих навчальних закладів у Берліні».
14. Бачення освітніх змін у творі Джона Д'юї «Школи майбутнього».
15. Суть «місії» Університету в роботі Хосе Ортеги-і-Гасета («Місія Університету»).
16. Університет як чинник соціокультурних змін у творах Макса Шелера та Карла Ясперса.
17. Франкфуртська школа (Макс Горкгаймер і Теодор Адорно) про європейське Просвітництво.
18. Теодор Адорно про освітню систему повоєнної Західної Німеччини.

Основна література

1. Адорно Теодор, Хоркхаймер Макс. Дialeктика Просвещения, философские фрагменты. М., С.-П. : «Медиум», «Ювента», 1997. 310 с.
2. Адорно Теодор. Теорія напівосвіти. Філософія освіти / Philosophy of Education. 2017. 20 (1). К.: 2017. С. 128–152.
3. Адорно Теодор. Що означає «опрацювання Минулого?». Філософія освіти / Philosophy of Education. 2018. 22(1). К.: 2018. С. 6–24.
4. Адорно Теодор. Філософія і вчитель. Філософія освіти / Philosophy of Education. 2018. 23(2). К.: 2018. С. 6–31.
5. Адорно Теодор. Виховання – навіщо? Філософія освіти / Philosophy of Education. – 2019. № 1 (24). К.: 2019. С. 6-23.
5. Адорно Теодор. Виховання після Аушвіца. Філософія освіти / Philosophy of Education. 2019. № 2 (25). К.: 2019. С. 82-99.
6. Арістотель. Політика. Пер. О. Кислюка. К.: ОСНОВИ, 2003: 239.
7. Дьюи Джон. От ребенка – к миру, от мира – к ребенку. М. 2009. 352 с.
8. Кант Иммануил. О педагогике // Сочинения: в 8 т. М., 1994. С. 399-462.
9. Коменский Ян Амос, Локк Джон, Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Педагогическое наследие. М., 1989. 416 с.
10. Ортега-и-Гассет Хосе. Миссия университета. Минск, 2005. 104 с.
11. Платон. держава. Пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи. 2000. 355 с.
12. Святий Августин. Сповідь. Переклад В.С. Бойка, передмова і примітки П.О. Ніколова. Харків: Фоліо. 2012. 346 с.
13. Сенека. Моральні листи до Луцілія. 2-е вид. Київ: Основи. 1999. 608 с.
11. Шелер Макс. Університет и народный университет // ЛОГОС, № 6 (51). М.: 2005. С. 60-97.
14. Ясперс Карл. Идея университета. Минск: изд. БГУ, 2006. 159 с.

Додаткова література

1. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г., Огородник І.В., Федів Ю.О. Історія філософії в її зв'язку з освітою: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Каравела. 2006. 480 с.
2. Губерський Л.В. Філософія // підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: Фоліо. 2013. 510 с.
3. Історія філософії. Словник. За заг. ред. д. ф. н., проф. В. Ярошовця. 2-е вид., перероб. Київ: Знання України. 2012. 1087 с.
4. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид., стереотип. Київ: Каравела. 2011. 358 с. (Серія «Українська книга»).

4.3. Організація самостійної роботи студентів

Самостійна робота до Модулю І. Опрацювання філософських творів.

1. Абельяр Петр. Этика, или познай самого себе (https://gendocs.ru/пьер_абеляр_этика_или_познай_самого_себя)

2. Аврелій Марк. Наодинці з собою (https://shron1.chtyvo.org.ua/Avrelii_Mark/Naodyntsi_z_soboiu.pdf?)
3. Арістотель. Політика (<http://litopys.org.ua/aristotle/arist.htm>)
4. Арістотель. Нікомахова Етика (https://www.ae-lib.org.ua/texts/aristoteles_nicomachean_ethics_ua.htm)
5. Вебер Макс. Покликання до політики (<http://litopys.org.ua/weber/wbs08.htm>)
6. Вебер Макс. Про внутрішнє покликання до науки (<http://litopys.org.ua/weber/wbs11.htm>)
7. Боецій Северин. Розрада від філософії (https://shron1.chtyvo.org.ua/Boetsii_Severyn/Rozrada_vid_filosofii.pdf?)
8. Гельвецій Клод Адріан. Про людину, її розумові здібності та її виховання (https://chtyvo.org.ua/authors/Helvetsii_Klod_Adrian/Pro_liudynu_ii_rozumovi_zdibnosti_ta_ii_vykhovannia/)
9. Горкгаймер Макс. Критика інструментального розуму (https://shron1.chtyvo.org.ua/Horkhaimer_Maks/Krvytka_instrumentalnoho_rozumu.pdf?)
10. Декарт Рене. Метафізичні розмисли (<https://lib.sumdu.edu.ua/library/docs/Books/dekart.pdf>)
11. Деріда Жак. Привиди Маркса (https://shron1.chtyvo.org.ua/Derrida_Jacques/Prvyvydy_Marksa.pdf?)
12. Кант Імануїл. Відповідь на запитання: Що таке Просвітництво (<https://vpered.wordpress.com/2019/07/04/kant-erklarung/>)
13. Лукрецій Тіт Кар. Про природу речей (https://ae-lib.org.ua/texts-c/lucretius_de_rerum_natura_ua.htm)
14. Мак'явеллі Нікколо. Державець (https://shron1.chtyvo.org.ua/Machiavelli_Niccolo/Derzhavets.pdf?)
15. Маркузе Герберт. Структура інстинктів і суспільство (https://chtyvo.org.ua/authors/Marcuse_Herbert/Struktura_instynktiv_i_suspilstvo_Filosofske_d_oslidzhennia_vchennia_Zygmunda_Froida/)
16. Маркузе Герберт. Одновимірна людина (https://shron1.chtyvo.org.ua/Marcuse_Herbert/Odnovymirna_liudyna.pdf?)
17. Марсель Г. Номо віатор (<https://ua1lib.org/book/1138643/f6393b?signAll=1&ts=0336>)
18. Марсель Г. Бути і мати (https://chtyvo.org.ua/authors/Marcel_Gabriel/Buty_i_maty/)
19. Ніцше Фрідріх. Так казав Заратустра (<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3781>)
20. Отрега-І-Гасет Хосе. Бунт мас (https://www.ae-lib.org.ua/texts/ortega-y-gaset_masa_ua.htm)
21. Паскаль Блез. Думки (/ https://shron1.chtyvo.org.ua/Pascal_Blaise/Dumky.pdf)
22. Платон. Держава (<http://litopys.org.ua/plato/plat.htm>)
23. Платон. Бенкет (https://shron1.chtyvo.org.ua/Plato/Benket_dvomovnyy.pdf?)
24. Роттердамський Еразм Дезідерій. Похвала Глупоті (<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3963>)
25. Роттердамський Еразм. Диатриба, или рассуждение о свободе воли (<https://www.sedmitza.ru/lib/text/443254/>)
26. Руссо Жан-Жак. Про суспільну угоду або принципи політичного права (<http://litopys.org.ua/rousseau/rous.htm>)
27. Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцилія (https://www.ae-lib.org.ua/texts/seneca_ad_lucilium_epistularum_moralium_ua.htm)
28. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме (http://bibikhin.ru/pismo_o_gumanizme)
29. Фихте И.Г. Назначение человека (<http://psvlib.org.ua/books/fihte02/index.htm>)
30. Фромм Еріх. Мати чи бути (https://shron1.chtyvo.org.ua/Fromm_Erich/Maty_chy_buty7.pdf?)
31. Шелер М. Ресентимент в структурі моралі (<https://www.nietzsche.ru/userfiles/pdf/sheler.pdf>)

32. Сутність моральної особистості (<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sheler.html>)
33. Шелер М. Положение человека в космосе (<http://anthropology.ru/ru/text/sheler-m/polozhenie-cheloveka-v-kosmose>)
34. Яспер К. Вопрос о виновности: о политической ответственности Германии (<http://padaread.com/?book=69156&pg=3>)

Самостійна робота до Модулю II. Опрацювання філософських творів.

1. Адорно Теодор. Теорія напівосвіти (<http://enpuir.npu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/29234/Adorno.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)
2. Адорно Теодор. Що означає «Опрацювання Минулого?» ([https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno Teodor/Scho oznachaie opratsiuvannia mynuloho.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno%20Teodor/Scho%20oznachaie%20opratsiuvannia%20mynuloho.pdf?))
3. Адорно Теодор. Філософія і вчитель ([https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno Teodor/Filosofii i vchytel.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno%20Teodor/Filosofii%20i%20vchytel.pdf?))
4. Адорно Теодор. Нотатка про гуманітарну науку та освіту ([https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno Teodor/Notatka pro humanitarnu nauku ta osvitu.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno%20Teodor/Notatka%20pro%20humanitarnu%20nauku%20ta%20osvitu.pdf?))
5. Адорно Теодор. Виховання – навіщо? ([https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno Teodor/Vykhovannia - navischo7.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno%20Teodor/Vykhovannia%20-%20navischo7.pdf?))
6. Адорно Теодор. Виховання після Аушвіца ([https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno Teodor/Vykhovannia pislia Aushvitsa .pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Adorno%20Teodor/Vykhovannia%20pislia%20Aushvitsa.pdf?))
7. Адорно Теодор. Табу на покликання вчителя ([file:///C:/Users/Vitaliy%20Bryzhnik/Downloads/649-Article%20Text-1076-1-10-20210625%20\(2\).pdf0](file:///C:/Users/Vitaliy%20Bryzhnik/Downloads/649-Article%20Text-1076-1-10-20210625%20(2).pdf0))
8. Бурдьє П. Университетская докса и творчество: против схоластических делений (<http://bourdieu.name/content/burde-universitetskaja-doksa-i-tvorchestvo-protiv-sholasticheskikh-delenij>)
9. ГАБЕРМАС Юрген. Ідея Університету — навчальні процеси (http://abuss.narod.ru/study/su/haber_univer.htm)
10. ГАДАМЕР Ганс-Георг. Ідея Університету — вчора, сьогодні, завтра (<https://infopedia.su/10x6a44.html>)
11. ГУМБОЛЬДТ фон Вільгельм. Про внутрішню та зовнішню організацію вищих наукових закладів у Берліні (http://abuss.narod.ru/study/su/humb_ukr.htm)
12. ДЕРРИДА Жак. Закон достатньої підстави: Університет очима його послідовників (http://abuss.narod.ru/study/su/derrida_ukr.htm)
13. Дистервег Адорф. Руководство к образованию немецких учителей ([http://narodnoe.org/old/Classics/Diesterweg/Diesterweg_Rukov k obraz nem uchitel.htm](http://narodnoe.org/old/Classics/Diesterweg/Diesterweg_Rukov_k_obraz_nem_uchitel.htm))
14. КВСК Марек. Національна держава, глобалізація та Університет як модерний заклад (https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/10360/6/Kwiek_Ukrainian_Anthology.pdf)
15. Квинтилиан Марк. О воспитании будущего оратора (<http://ancientrome.ru/antlitr/t.htm?a=1295581698>)
16. Коменский Ян Амос. Великая Дидактика ([http://narodnoe.org/old/Classics/Komensky/Komensky Yan Amos Velikaya didakt izbr.htm](http://narodnoe.org/old/Classics/Komensky/Komensky_Yan_Amos_Velikaya_didakt_izbr.htm))
17. ЛЕПЕНІС Вольф. Ідея німецького Університету — погляд ззовні (<https://studfile.net/preview/4030524/page:5/>)
18. Локк Джон. Мисли о воспитании. Что изучать джентельмену ([http://jorigami.ru/PP_corner/Classics/Locke/Locke John Thought concerning education.htm](http://jorigami.ru/PP_corner/Classics/Locke/Locke_John_Thought_concerning_education.htm))
19. Монтель Мішель де. Про виховання дітей (https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/hudozhestvennye_filosofov/monten_mishel_probi_to_m_i/71-1-0-1608)
20. Ньюмен Джон Генри. Ідея Університету (<http://abuss.narod.ru/study/su/newman.htm>)
21. ОРТЕГА-І-ГАССЕТ Хосе. Місія Університету (<http://www.management.com.ua/vision/vis009.html>)

22. Песталоцци Йоганн. Метод. Памятная записка (http://narodnoe.org/old/Classics/Pestalozzi/Pestalozzi_Method.htm)
23. Песталоцци Йоганн. Памятка записка парижским друзьям о сущности и цели способа (http://narodnoe.org/old/Classics/Pestalozzi/Pestalozzi_Pari_friends.htm)
24. Руссо Жан-Жак. Эмиль или о воспитании (https://lib.uni-dubna.ru/search/files/phil_russo/1.pdf)
25. Шелер Макс. Университет и народный университет (<http://www.ruthenia.ru/logos/number/51/03.pdf>)
26. Шельски Гельмут. Уединение и свобода. К социальной идее немецкого университета (http://www.intelros.ru/pdf/logos/2013_1/4.pdf)

V. Контроль якості знань студентів

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, умінь, комунікацій, автономності та відповідальності студентів з навчальної дисципліни включає поточний, модульний та семестровий контроль якості результатів навчання. Підсумкова оцінка студента із вивчення дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Вона розраховується як середнє арифметичне поточної оцінки роботи студента впродовж семестру (60 балів) і результату іспиту (40 балів – максимальний бал). Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Філософія» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

У процесі оцінювання навчальних досягнень магістрантів застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, письмова відповідь на питання, проект.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Екзамен

Критерії оцінювання знань студентів

Загальні критерії оцінювання успішності, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки "відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно"

"відмінно" ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

"добре" ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді магістра наявні незначні помилки.

"задовільно" ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх під керівництвом викладача.

"незадовільно" виставляється студентіві, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка "незадовільно" ставиться студентіві, який нездатний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО.

Розподіл балів, які отримують студенти

№ п/п	Вид діяльності	Коефіцієнт виду	Кількість робіт	Результат
1.	Індивідуальна робота (тьюторська програма)		1	20
2.	Комплексна контрольна робота	20	1	14
3.	Робота під час індивідуальних занять	2	13	26
	Екзамен	1	40	40
Підсумковий рейтинговий бал				100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5.1. Форми і методи поточного контролю

Усні опитування у формі обговорення та студій першоджерел на семінарських заняттях; оцінювання індивідуальних навчально-дослідних проектів студентів (творче завдання); тестовий експрес-контроль на семінарських заняттях; перевірка самостійної роботи студентів; перевірка конспектів лекцій та семінарських занять; письмові модульні контрольні роботи (есе, аналітична розвідка, тези).

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Письмовий екзамен/екзамен з використанням в системі дистанційного навчання MS Moodle.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

національна шкала	«5» відмінно	«4» добре		«3» задовільно		«2» незадовільно	«2» незадовільно
шкала університету	90-100	80-89	70-79	65-69	60-64	35-59	0-34
шкала ECTS	A	B	C	D	E	FX	X
						з можливістю повторного складання	з обов'язковим повторним складанням

**VI. Навчально-методична карта
дисципліни „ФІЛОСОФІЯ”, денна форма навчання.**

ВСЬОГО – 90 год., з них: лекції – 18 год., семінари – 16 год., самостійна робота – 56 год; екзамен.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
Модулі	МОДУЛЬ 1					МОДУЛЬ 2				
Назви модулів	Історія філософії					Теоретична та практична філософія				
Теми лекцій	Л1. Вступ до філософії. Історичні витоки філософування. Філософія стародавнього Сходу.	Л2. Історія західної філософії: премодерн	Л3. Історія західної філософії: модерн	Л4. Історія західної філософії: постмодерн	Л5. Українська Філософія	Л6. Проблематика буття (Онтологія, метафізика)	Л7. Проблематика знання (гносеологія, епістемологія, філософія й методологія науки)	Л8. Проблематика людини і суспільства (філософська антропологія, соціальна філософія, філософія історії, філософія політики)	Л9. Проблематика освіти й виховання (філософія освіти та філософія виховання)	
Теми практичних і семінарських занять	С1. Історичні витоки філософування.	С2. Історія західної філософії: премодерн.	С3. Історія західної філософії: модерн	С4. Історія західної філософії: постмодерн		С5. Проблематика буття (Онтологія, метафізика)	С6. Проблематика знання (гносеологія, епістемологія, філософія й методологія науки)	С7. Проблематика людини і суспільства (філософська антропологія, соціальна філософія, філософія історії, філософія політики)	С8. Проблематика освіти й виховання (філософія освіти та філософія виховання)	
Самостійна робота	САМОСТІЙНА РОБОТА МОДУЛЬ 1. Опрацювання філософських творів <i>(5 балів)</i>					САМОСТІЙНА РОБОТА МОДУЛЬ 2. Опрацювання філософських творів <i>(5 балів)</i>				
Види контролю	Індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, модульне письмове тестування, підсумкове письмове тестування, письмова відповідь на питання.					Індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, модульне письмове тестування, підсумкове письмове тестування, письмова відповідь на питання.				
	Екзамен - 40 БАЛІВ									

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні:

1. Адо П. Філософія як спосіб життя. Пер. з фр. О. Йосипенко. Київ: Новий Акрополь. 2020. 312 с.
2. Адорно Теодор, Хоркхаймер Макс. Дialeктика Просвещения, философские фрагменты. М., С.-П. : «Медиум», «Ювента», 1997. 310 с.
3. Адорно Теодор. Теорія напівосвіти. Філософія освіти / Philosophy of Education. 2017. 20 (1). К.: 2017. С. 128–152.
1. Адорно Теодор. Що означає «опрацювання Минулого?». Філософія освіти / Philosophy of Education. 2018. 22(1). К.: 2018. С. 6–24.
4. Адорно Теодор. Філософія і вчитель. Філософія освіти / Philosophy of Education. 2018. 23(2). К.: 2018. С. 6–31.
5. Адорно Теодор. Виховання – навіщо? Філософія освіти / Philosophy of Education. – 2019. № 1 (24). К.: 2019. С. 6-23.
6. Адорно Теодор. Виховання після Аушвіца. Філософія освіти / Philosophy of Education. 2019. № 2 (25). К.: 2019. С. 82-99.
7. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид., стереотип. Київ: Каравела. 2011. 358 с. (Серія «Українська книга»).
8. Арістотель. Політика. Пер. О. Кислюка. К.: ОСНОВИ, 2003: 239.
9. Арістотель. Метафізика. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. Упоряд. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Г.М. Кушнір. 2018. С. 26–30.
10. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або Інтелектуальні подорожі до країни філософії: наук. посіб. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2017. 238 с.
11. Бодрійяр Ж. Симуляція і симулякри. Пер. з фр. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2004. 230 с.
12. Боецій. Розрада від філософії. Переклад з латини Андрія Содомори. Львів: Апріорі. 2020. 208 с.
13. Бойко А.І., Гудима І.П., Кулешов О.В., Дроздова Т.О. та ін. Сучасна філософія: основні розділи, поняття, проблеми, ідеї: навчальний посібник / ред. О.В. Кулешова. Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І. 2017. 154с.
14. Бэкон Ф. Новый Органон. Сочинения в 2-х т. Т. 2. 2-е, испр. и доп. изд. Сост., общ. ред. и вступ. ст. А.Л. Субботина. Москва: Мысль. 1972. С. 7 – 214. (Серия «Философское наследие»).
15. Брижнік В.М. Культурно-історичні підстави сучасної цивілізаційної кризи символічного сприйняття соціальної дійсності // Гуманітарні студії: Збірник наукових праць. – Вип. 14. – К.: ВПЦ «Київ. унів.», 2012. – С. 91-103.
16. Брижнік В.М. Онтологія Теодора Адорно – теорія нетотожності суб'єкта та об'єкта соціального пізнання // Політологічний вісник. – К.: ІНТАС, 2013. – Вип. 70. – С. 97-109.
17. Брижнік В.М. Феномен «напівосвіченості» як основна тема філософії освіти Теодора Адорно // Неперервна професійна освіта: теорія і практика // Науково-методичний журнал. – К.: тов. «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2015. – Випуск 3. – С. 47-52.
18. Брижнік В.М. Вступ до філософії освіти Теодора Адорно // Філософія освіти. / Philosophy of Education: науковий журнал. № 2 (17) // Інститут вищої освіти НАПН України, НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К. : 2015. – С. 119-131.
19. Брижнік В.М. Актуальність філософії освіти Теодора Адорно в контексті стійкого розвитку громадянського суспільства // «Неперервна професійна освіта: Теорія і практика» // Серія: «Педагогічні науки», випуск № 3-4 (56-57). – К.: 2018. – С. 28-35.

20. Брижнік В.М. Вступ до філософії освіти Макса Шелера: реформоване управління вищою освітою як чинник стійкого розвитку громадянського суспільства // Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство» № 2 (6), 2018. – К.: 2018. – С. 58-71.
21. Брижнік В.М. Антропологічний чинник стійкої розбудови громадянського суспільства в філософсько-освітніх роботах Теодора Адорно // «Гілея: науковий вісник». – К.: «Видавництво «Гілея», 2019. – Вип. 148 (№ 9). Ч. 2. Філософські науки. – С. 28-36.
22. Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження. Київ: Основи. 1995. 311 с.
23. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г., Огородник І.В., Федів Ю.О. Історія філософії в її зв'язку з освітою: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Каравела. 2006. 480 с.
24. Гайдегер М. Дорогою до мови. Пер. з нім. Володимир Кам'янець. Львів: Літопис. 2007. 232 с.
25. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. Пер. з нім. Петро Тарашук. Харків: Фоліо. 2019. 480 с.
26. Губерський Л.В. Філософія [Текст]: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: Фоліо. 2013. 510 с.
27. Гусерль Е. Досвід і судження. Дослідження генеалогії логіки /Пер. з нім. В. Кебуладзе. Київ: ППС-2002, 2009. 356 с.
28. Гадамер Г.Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики: в 2 т. Т.1. Пер. з нім. О. Мокровольський. Київ: Юніверс. 2001. 459 с. (Серія «Філософська думка»).
29. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Пер. з фр. З. Борисюк. Київ: Юніверс. 2000. 304 с. (Серія «Філософська думка»).
30. Дерріда Ж. Письмо та відмінність. Пер. з фр. В. Шовкуна. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2004. 602 с.
31. Донцов Д. Націоналізм. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 482–487.
32. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 429–435.
33. Дрогобич Ю. Вступ до книги «Прогностична оцінка 1483 року». Ю.О. Федів, Н.Г. Мозгова. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 95–96.
34. Дьюї Джон. От ребенка – к миру, от мира – к ребенку. М. 2009. 352 с.
35. Енаф М. Ціна істини: дар, гроші, філософія. Київ: Дух і Літера. 2019. 512 с.
36. Енциклопедія постмодернізму. За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. Віктор Шовкун. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2003. 503 с.
37. Ібн Сіна. Книга спасіння: Логіка. Фізика. Метафізика. Переклад з арабської Михайла Якубовича. Київ: Темпора. 2020. 592 с.
38. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 40–47.
39. Історія української філософії: Хрестоматія: у 2-х томах. Том перший [для студентів філософських спеціальностей ВНЗ]. Видання друге, перероблене та доповнене. Укладач Андрій Бурий. Дрогобич: Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2015. 447 с.
40. Історія української філософії: Хрестоматія: у 2-х томах. Том другий [для студентів філософських спеціальностей ВНЗ]. Видання друге, перероблене та доповнене. Укладач Андрій Бурий. Дрогобич: Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2015. 541 с.
41. Кант І. Критика чистого розуму. Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. Київ: Юніверс. 2000. 504 с. Парад. тит. арк. нім. (Серія «Філософська думка»).
42. Кант Иммануил. О педагогике // Сочинения: в 8 т. М., 1994. С. 399-462.
43. Кляйн Н. Nologo. Люди против брэндов. Москва: Добрая книга. 2008. 624 с.

44. Коменский Ян Амос, Локк Джон, Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Педагогическое наследие. М., 1989. 416 с.
45. Кузь О.М., Чешко В.Ф. Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 172 с.
46. Кун Т. Структура наукових революцій. Пер. О. Васильєв. Київ: Port-Royal. 2001. 226 с.
47. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну. Філософська і соціологічна думка. 1995. № 5-6. С. 15–38.
48. Лок Дж. Розвідка про людське розуміння. У 4 кн. Кн. 1: Про неприродженість принципів та ідей. Пер. з англ. Наталка Бордукова. Харків: Акта. 2002. 152 с.
49. Ортега-и-Гассет Хосе. Миссия университета. Минск, 2005. 104 с.
50. Пінкер С. Просвітництво сьогодні. Аргументи на користь розуму, науки та прогресу. Пер. з англ. О. Любенко. Київ: Наш формат. 2019. 560 с.
51. Платон. Держава. Пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи. 2000. 355 с.
52. Ранні Отці Церкви: Антологія. Ред. Марія Горяча. Львів: Видавництво Українського католицького університету. 2015. 512 с.
53. Роттердамський Еразм. Похвала глупоті. К. Дніпро, 1981. 165 с.
54. Святий Августин. Сповідь. Переклад В.С. Бойка, передмова і примітки П.О. Ніколова. Харків: Фоліо. 2012. 346 с.
55. Сенека. Моральні листи до Луцілія. 2-е вид. Київ: Основи. 1999. 608 с.
56. Сковорода Г.С. Потоп зміїний. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. С. 170–188.
57. Тома Аквінський. Компендіум теології. Київ: Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського. 2011. 424 с.
58. Торо Г.Д. Волден, або Життя в лісах. пер. з англ. Ярослава Стріха. Київ: Темпора. 2020. 432 с.
59. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. 512 с.
60. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). За наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал». 2018. 184 с.
61. Фуко М. Археологія знання. Пер. з фр. В. Шовкуна. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2003. 326 с.
62. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. Львів: Кальварія. 2005. 380 с.
63. Фюрст М., Тринікс Ю. Філософія. Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. 2-е вид. Київ: Дух і літера. 2020. 544 с.
64. Шелер Макс. Университет и народный университет // ЛОГОС, № 6 (51). М.: 2005. С. 60-97.
65. Ясперс Карл. Идея университета. Минск: изд. БГУ, 2006. 159 с.

Допоміжні:

1. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн. для вищ. навч. закл. Вид. 4-те, випр. та доп. Київ: Юрінком Інтер. 2016. 552 с.
2. Берегова Г.Д. Глибинна екологія в системі філософського знання Практична філософія. 2019. № 4 (74). С. 15–21.
3. Бойченко І.В., Горлач М.І. Філософія історії. Харків: Прапор. 2006. 656 с.
4. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Т. 1. Пер. з франц. 2-е вид. Київ: Дух і літера. 2011. 576 с.
5. Єрмоленко А. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи: Монографія. Київ: Лібра. 2010. 416 с.
6. Історія філософії. Словник. За заг. ред. д. ф. н., проф. В. Ярошовця. 2-е вид., перероб. Київ: Знання України. 2012. 1087 с.

7. Пашук А.І. Нариси з історії філософії Середніх віків. Академічний курс: Підручник. Київ: Ін Юре. 2007. 712 с.
8. Петрушенко В.Л. Філософія знання: онтологія, епістемологія, аксіологія. Львів: Ахілл. 2005. 320 с.
9. Флек Л. Як постає та розвивається науковий факт. Вступ про вчення про мисленнєвий стиль і мисленнєвий колектив. Чернівці: Книги-XXI. 2019. 206 с.
10. Baghranian M., Carter J.A. Relativism. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/relativism>. Назва з екрана.
11. Glanzberg M. Truth. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/truth>. Назва з екрана.
12. Hepburn W. Scientific Method. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/scientific-method>. Назва з екрана.
13. Little D. Philosophy of History. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/history>. Назва з екрана.
14. Miller S. Social Institutions. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/social-institutions>. Назва з екрана.
15. Patti P.T. Culture. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/culture>. Назва з екрана.
16. Roughley N. Human Nature. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/human-nature>. Назва з екрана.
17. Sarkar S. Ecology. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/ecology>. Назва з екрана.
18. Steup M., Neta R. Epistemology. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/epistemology>. Назва з екрана.
19. Van Inwagen P., Sullivan M. Metaphysics. Інтернет-сторінка «Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/metaphysics>. Назва з екрана.
20. Wilson G., Shpall S. Action. [Електронний ресурс]. Сайт «The Stanford Encyclopedia of Philosophy». Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/action>. Назва з екрана.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека кафедри філософії НПУ імені М.П. Драгоманова: http://kph.npu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=25&Itemid=23
2. Електронна бібліотека філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.html>
3. Бібліотека Якова Кротова: http://krotov.info/spravki/help/alfabet/01_a_im.html
4. Електронна бібліотека «psylib» (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.): <http://www.psylib.kiev.ua>
5. Електронна бібліотека «Чтиво»: <http://chtyvo.org.ua>
6. Електронна «Стенфордська філософська енциклопедія»: <http://plato.stanford.edu>

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__ н.р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.